

Info

Epilepsija

Prva pomoć kod epileptičkih napada

Liga za borbu protiv epilepsije istražuje – pomaže – informiše

GENERALIZOVANI TONIČNO KLONIČNI (GRAND-MAL) NAPADI

Za sve članove porodice ili druge ljude, koji posmatraju jedan „veliki“ napad, najvažnije je da, uprkos uzbuđenju i brizi koji su razumljivi u takvim situacijama, ne upadnu u paniku i da se razborito ponašaju. Dobronamjerni ali pretjerano uzbudjeni prolaznici mogu, pod određenim okolnostima, kroz nepromišljenu i prividnu pomoć, napraviti još veću štetu. Koliko god da se jedan generalizovani tonično-klonični napad čini opasnim, on za osobe koje doživljavaju napad, u pravilu, nije životno opasan. Osim toga, praktično je nemoguće jedan napad prekinuti, ako je već započeo. Krik, koji ispuste te osobe na početku jednog napada, nije izraz bola koji se javlja prilikom napada, nego počiva na grčevitom udisanju ili istiskanju zraka kroz dušnik i ždrijelo.

Cilj svih mjera Prve pomoći je da spriječe moguće komplikacije, a posebno povrede.

Ukoliko je moguće, treba pokušati uhvatiti ili položiti na pod osobu, koja za vrijeme napada pada, da bi se oslobodili dišni putevi i olakšalo otjecanje slina a u određenim okolnostima i povraćenog sadržaja. Nakon što prodju grčevi, najbolje ja položiti osobu na stranu (bočno) sa prebačenim nogama (=takozvani stabilan položaj na boku/strani). Samo na početku napada može se pokušati, kod starijih ljudi, brzo izvaditi zubnu protezu. Čim je vilica u takozvanoj toničnoj fazi sastavljena, prekasno je za to. Ako se tijelo dotične osobe želi skloniti sa mjesta opasnosti, ili pokrenuti, preporučuje se da se osoba uhvati za gornji dio tijela a ne za noge ili ruke. Ako se osobu pokuša vući za ruke, može za vrijeme napada, doći do iščašenja ramena.

GENERALIZIRANI TONIČNO KLONIČNI (GRAND-MAL) NAPADI

ČINITI

Sačuvati mir (naročito u javnosti i kada su druge prisutne osobe uznemirene), gledati na sat (početak napada?).

Čim su vidljivi prvi znaci jednog napada (npr. nagovještaj od dotične osobe, „ukočen pogled“), pomoći kod lijeganja na sofu, krevet ili pod.

Pokušati udaljiti opasne predmete

- npr. manje komade namještaja ili šiljaste, oštre, tvrde ili vrele predmete
- u danom slučaju dotičnoj osobi oprezno uzeti predmete iz ruke (nož, makaze, itd.)
- ako je to potrebno skinuti naočale

Ukoliko je neophodno, dotičnu osobu odvući (za trup / gornji dio tijela) iz opasne zone, (npr. od otvorene vatre, ili ruba stepenica).

Nakon prekida grča postaviti osobu koja doživljava napad u „stabilni bočni položaj“; to oslobadja dišne puteve i sprječava da slina i povraćeni sadržaj dospiju u pluća i dušnik.

Ukoliko su na raspolaganju, meki predmeti (npr. jastuk, pulover, ili slično) podvući pod glavu.

Odjeću popustiti, da bi olakšalo dišne puteve

- npr. kravatu popustiti
- otvoriti kragnu od košulje

Nazvati ljekara ili hitnu pomoć, ako dodje do više uzastopnih napada, bez da dotične osobe povremeno dodju sebi, i da „grčevi“ napada traju duže od 3 minuta, ako se pojave povrede ili druge komplikacije.

NE ČINITI

Nemir, panika, užurbanost.

Pokušavati početak napada spriječiti putem „uvjeravanja ili prigovora“ na osobu koja doživljava napad, vikati, protresti, udarati ili prinositi neka mirisna sredstva.

Za vrijeme napada pokušati, dotičnu osobu npr. postaviti na stolicu ili voditi. Pokušavati ruke i noge držati čvrsto, ukočene ruke pokušavati otvoriti, ili dotičnu osobu pokušavati „oživjeti“.

Pokušavati dotičnu osobu odvući tako što se je vuče za ruke (opasnost od iščašenja ramena).

Za vrijeme grča postavljati dotičnu osobu u stabilan bočni položaj, (opasnost od iščašenja ruke u ramenu).

Pokušati, „ulijevati“ antiepileptične ili druge medikamente (opasnost gušenja).

Čvrsto držati dotičnu osobu za vrijeme i naročito poslije napada (povećava opasnost od povrede).

Pokušavati, razdvojiti zube ili gurati predmete između gornje i donje vilice (opasnost od povrede zuba i prstiju).

Kod poznate epilepsije i nekomplikovanog napada zvati ljekara ili hitnu pomoć.

Ništa ne gurati između zuba

Često se pokušava, i to sa najboljim namjerama, osobi koja ima grčeve, gurnuti neki predmet kao npr. jednu kašiku ili kemijsku olovku između zuba, kako bi se spriječio ugriz za jezik. U pravilu, to ne polazi za rukom i time se načini više štete nego koristi (povreda zuba ili druge povrede). Samo članovi porodice i stručne osobe mogu pokušati, ukoliko tačno poznaju vrstu napada, još na početku, gurnuti odgovarajući materijal između zuba, kao što je specijalna kajla od tvrde gume.

„Znatiželjnike“ udaljiti sa lica mjesta

Znatiželjnici koji stoje okolo su često osobama koje su doživjele napad, koji za njih inače nije ništa posebno, kad dodju ponovo do svijesti, najneugodniji dio jednog napada. Ukoliko ste u društvu sa osobom koja ima napad ili, kao prolaznik, slučajno postanete svjedok epileptičkog napada, možete puno pomoći tako da ljudima, koji zastaju ili beskorisno stoje okolo, kažete da mogu ići dalje jer vi poznajete ovakve situacije, radi se samo o jednom napadu i ništa posebno se ne dešava.

NESVJESNO DOŽIVLJENI FOKALNI NAPADI (KOMPLEKSNI FOKALNI, PSHIMOTORIČKI NAPADI)

Najvažnije je, kao i kod generalizovanih tonično kloničnih napada, sačuvati mir i pregled situacije. Dotične osobe, koje djeluju smušeno, zučudjujuće rijetko se povrijede, čak i kad na početku jednog napada npr. drže nož u ruci. Takođe, kod onog što nazivamo „automatizmi“, pokreti i radnje koji se odvijaju nesvjesno, dešavaju se izuzetno rijetko.

Ostati kod osoba koje imaju napad i ne ostaviti ih samim.

Kad počne napad, on se ne može više zaustaviti ili prekinuti. Može se pokušati, opasne stvari oprezno uzeti iz ruke ili dotične osobe odvući od opasnog mjesta. Ukoliko netko izrazi nelagodu ili pokret kao da se brani, treba brzo popustiti, jer inače može lako doći do borbe i sukoba (kijih se dotične osobe uglavnom ne mogu više sjetiti!).

NESVJESNO DOŽIVLJENI FOKALNI NAPADI

ČINITI

Sačuvati mir (naročito u javnosti i ukoliko su ljudi oko vas nemirni), gledati na sat (početak napada?).
Ukoliko je neophodno, dotične osobe izvesti iz opasne zone (npr. ulice ili štednjaka).

Pokušati opasne predmete odstraniti

- npr. manje komade namještaja ili špicaste, oštre, tvrde ili vrelе predmete
- ako je neophodno, oprezno uzeti dotičnoj osobi opasne predmete iz ruke

Ostati kod osobe, koja ima napad, dok napad ne prodje i osoba opet ne bude mogla razgovarati, znati gdje je i kuda hoće da ide.

Poslije napada ponuditi pomoć: npr. pomoći da sjedne

- npr. odvesti kući
- pitati da li treba da nekog nazovete
- pitati da li treba pozvati hitnu pomoć,
- osobi koja je imala napad opisati šta se dogodilo tokom napada i koliko dugo je trajao
- ako je potrebno, dati ime i adresu

NE ČINITI

čvrsto držati dotičnu osobu za vrijeme i naročito poslije napada.

Osobe koje imaju napad ostavljati same.

Pokušati za vrijeme napada, uticati na ponašanje dotičnih osoba. Ove osobe treba brzo opet „aktivirati“.

NAPADAJI ODSUTNOSTI („APSANS“)

„Apsansi“ traju većinom 5 do 30 sekundi i oni su u pravilu bezazleni, tako da su zbog toga mjere Prve pomoći izlišne. Praktično, nikad se ne događa da dodje do povreda, opasnih pokreta ili padova. Obzirom da osobe, koje dožive napad, obično i ne znaju da su imale epileptički napad, trebalo bi ih podsjetiti da su imale takav napad.

Epilepsija može svakog pogoditi

Pet do deset posto ljudi imaju u toku života epileptički napad. U Švicarskoj su to oko 70'000–80'000 osoba, od toga su oko 15'000–20'000 djeca.

Liga za borbu protiv epilepsije – višestruko aktivna

Od 1931 godine Švicarska liga za borbu protiv epilepsije istražuje, pomaže i informiše. Njen cilj je da trajno poboljša situaciju u društvu za osobe sa epilepsijom.

Istraživanje

Ona unapređuje daljnji razvoj znanja u svim oblastima epilepsije.

Pomoć

Obavještenja i savjetovanje na njemačkom, engleskom i francuskom:

- za osobe koje boluju od epilepsije i članove njihovih porodica
- za stručne osobe iz različitih područja

Informisanje

Liga za borbu protiv epilepsije informiše i sensibilizira javnost i tako podržava integraciju u društvo ljudi sa epilepsijom.

Tekst:

Autor: Dr. med. Günter Krämer
Predsjednik Lige za borbu protiv epilepsije 2001–2016
Ostali flajeri na: www.epi.ch/bks
Daljnje informacije na njemačkom, francuskom, engleskom, djelomično i na talijanskom:

Schweizerische Epilepsie-Liga

Seefeldstrasse 84
CH-8008 Zürich

T +41 43 488 67 77

F +41 43 488 67 78

info@epi.ch

www.epi.ch

PC 80-5415-8

Aktualizirane informacije: august 2019

Realizovano sa prijateljskom podrškom Desitin Pharma GmbH, Eisai Pharma AG, Novartis Oncology, Sandoz Pharmaceuticals AG, UCB-Pharma AG. Sponzori nemaju utjecaja na sadržaje.